

พัฒนาการของการสอนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา

นางสาววาทนี ศิลปประเสริฐ

ศูนย์วิทยพัทยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชามัธยมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2526

ISBN 974-562-517-5

008507

i 17252726

DEVELOPMENT OF THAI LANGUAGE TEACHING
AT THE SECONDARY EDUCATION LEVEL

Miss Vatchanee Sillapaprasirt

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education

Department of Secondary Education

Graduate School

Chulalongkorn University

1983

หัวข้อวิทยานิพนธ์   พัฒนาการของการสอนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา
โดย   นางสาววัชณี ศิลปประเสริฐ
ภาควิชา   มัธยมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สายใจ อินทร์พรชัย

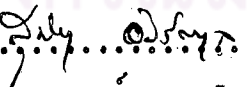
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตศึกษา

.... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. อุปาสก วัฒนาก)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจริต เพียรชอบ)

.... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สายใจ อินทร์พรชัย)

.... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุมิตรา อังวัฒนกุล)

.... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรอมพรรณ จุกมลิณ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์   พัฒนาการของการสอนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา.
ผู้สนใจ   นางสาวฉวีณี ศิลปประเสริฐ
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สายใจ อินทร์พรชัย
ภาควิชา   มัธยมศึกษา
ปีการศึกษา   2525

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเรียบเรียงพัฒนาการของการสอนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา ตั้งแต่หลักสูตรฉบับแรก พ.ศ. 2435 จนถึงหลักสูตรฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2524 โดยวิเคราะห์วิจัยเชิงบรรยาย รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและตำราทาง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องหลักสูตรและการสอนภาษาไทย แล้วเสนอผลการวิจัยในรูปของความเรียง

ผลการวิจัยปรากฏว่า หลักสูตร พ.ศ. 2438 และหลักสูตร พ.ศ. 2448 ใ้คอิงแบบเรียนเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน หนังสือเล่มสำคัญจะบอกถึงวิธีสอนไว้อย่างเรียกว่า "วิธีสอนตามแบบหลวง" หลักสูตร พ.ศ. 2454 เป็นหลักสูตรฉบับแรกที่เรียกการเรียนการสอนในระดับกลางว่า "มัธยมศึกษา" และใครรวบรวมรายวิชาอย่างต่าง ๆ ของภาษาไทยเข้าเป็นหมวดวิชาเดียวกัน พร้อมทั้งได้บอกถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรว่าต้องการเน้นในเรื่องทักษะการอ่าน การเขียน และสืบทอดมรดกทางวรรณคดี เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใน พ.ศ. 2456 และ พ.ศ. 2464 ในส่วนของวิชาภาษาไทยสาระสำคัญยังคงเดิม ในระยะนี้ครูใช้วิธีสอนแบบบอกความรู้ โดยยึดหนังสือแบบเรียนเป็นหลักในการสอน สื่อการสอนที่สำคัญคือ กระดานคำ การวัดและประเมินผลใช้วิธีสังเกตตรงหรือเจ้าพนักงานไปดำเนินการสอบ

หลังสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง การสอนภาษาไทยได้พัฒนาขึ้นมา มีการจัดทำประมวลการสอนประกอบหลักสูตร พ.ศ. 2480 วิธีสอนแบบใหม่ ๆ และสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในด้านหนังสือแบบเรียน พ.ศ. 2471

กระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโอกาสและสนับสนุนให้เอกชนได้จัดทำแบบเรียน แต่ต้องผ่านการ
ตรวจพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการเสียก่อนจึงจะนำไปโรงเรียนได้ การประเมินผลพยายาม
กระจายอำนาจไปสู่โรงเรียนและครูสอนมากขึ้น

ปัจจุบัน โครงสร้างของหลักสูตรแบ่งวิชาภาษาไทยออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก
เป็นรายวิชาบังคับเรียน เพื่อมุ่งฝึกทักษะการใช้ภาษาทั้ง 4 ของผู้เรียนให้พัฒนาตามศักยภาพ
อีกส่วนหนึ่งเป็นรายวิชาเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบความ
สามารถเฉพาะตน การสอนครูทองใจเทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ โดยยึดหลักให้เกิดความ
สัมพันธ์ระหว่างทักษะการใช้ภาษาทั้ง 4 และให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือ
จุดประสงค์การเรียนรู้ รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนด้วย เพื่อ
ให้นักเรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ในด้านหนังสือแบบเรียน กระทรวงศึกษาธิการเปิด
โอกาสให้เอกชนทำแบบเรียนได้ แต่ต้องผ่านการตรวจพิจารณาอนุญาตจากกรมวิชาการเสีย
ก่อน ยกเว้นรายวิชาบังคับ กรมวิชาการยังคงเป็นผู้จัดทำแบบเรียนเอง ในระยะนี้สื่อการ
สอนได้รับการพัฒนาขึ้นมาก เพราะมีความสำคัญควบคู่กับวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ ครูมีความ
สะดวกในการเลือกใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
มากที่สุด ส่วนระบบการประเมินผลแยกประเมินเป็นรายวิชา โดยครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินเอง
ความเกณฑ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากกลุ่มโรงเรียน การตัดสินผลการเรียนออกมาในรูปของ
ตัวเลข

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title   Development of Thai Language Teaching at the
Secondary Education Level

Name   Miss Vatchanee Sillapaprasirt

Thesis Advisor   Assistant Professor Saijai Indrambarya

Department   Secondary Education

Academic Year   1982

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the development of Thai language teaching at the secondary education level from the first curriculum in B.E. 2435 to the present curriculum in B.E. 2524. This research was undertaken by means of the descriptive method, which included the collection of data from various documents and textbooks and the interview with those who are specialized in curriculum designing and Thai language teaching. And, finally, the result of the study was presented in the descriptive form.

The findings of this research were that the B.E. 2438 and the B.E. 2448 curricula were designed according to the textbooks used in school. The key textbooks would describe the method of teaching which was called "Luang Teaching Method." The B.E. 2454 was the first curriculum to call the intermediate education level "Matayomsuksa." This curriculum put together various small subjects of the Thai language into the same group and stated clearly its objectives which emphasized reading and writing skills as well as literature. When changes were made in the year B.E. 2456 and 2464,

the essence of the curriculum and method of teaching remained the same. During those years teachers educated students through successive lectures which were based on the textbooks. The significant teaching aids was the blackboard. The students were evaluated by government authorities who went to give tests at school.

After B.E. 2475 when Thailand became a democratic country, Thai language teaching had been improved tremendously. There was course syllabus for B.E. 2480 curriculum. New teaching techniques and various modern teaching aids were introduced and became very effective after the second World War. About the year B.E. 2471, the Ministry of Education allowed and encouraged private organizations to write and publish textbooks. However, these textbooks had to be read and approved by the appointed committee before they could be used in school. The evaluation which was, formerly, entirely controlled by the government became more and more the responsibility of each school and its teachers.

At present, the structure of the curriculum consists of two parts. The first part concerns required subjects which have been designed to improve the four skills of the student according to his ability. The second part concerns elective subjects for the student to choose according to his ability and interest. This part has been aimed for the student to discover his individual ability. The teacher employs various teaching techniques. These techniques must allow the student to use all the four skills and must correspond

with the behavioral objectives or the cognitive objectives. Moreover, these techniques must allow the student to participate in the teaching and learning procedures, so that the student will be able to discover knowledge by himself. The Ministry of Education still encourages private organizations to write and publish textbooks under the same condition, that the textbooks must be read and approved by the Educational Techniques Department. However, this does not apply with the required subjects. The Educational Techniques Department still write and publish textbooks for all the required subjects. During these years, teaching aids have been immensely improved because they are as important as new methods of teaching. The teacher is free to select different types of teaching aids to facilitate his teaching techniques for the benefit of the students. The evaluation is now separately done for each subject. The teacher himself evaluates the student of his own subject according to the criteria agreed upon by his group of schools. The evaluation, then, is presented in the form of figures.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ สายใจ อินทร์ทรัพย์ นับแต่การให้คำแนะนำข้อคิดเกี่ยวกับหัวข้อวิทยานิพนธ์ คำปรึกษาช่วยเหลือในขณะดำเนินงาน แนะนำและให้พิมพ์เอกสาร ตลอดจนการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องในด้านต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ด้วยดี รวมทั้งคอยกระตุ้นเตือนและให้กำลังใจผู้วิจัยอย่างใกล้ชิดตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพ และซาบซึ้งใจอย่างยิ่งในความกรุณาที่ได้รับ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. สุจิต เพียรชอบ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้อันเกี่ยวกับการสอนภาษาไทย รองศาสตราจารย์ ดร. สุมิตรา อังวัตนกุล ที่ได้กรุณาตรวจและแก้ไขบทคัดย่ออย่างถี่ถ้วน รวมทั้งให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่องานวิจัย

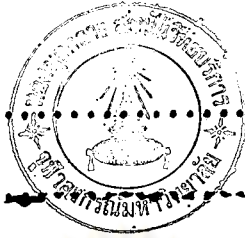
ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วดีชาติอุทิศ อาจารย์ ประภา สุชินัย และอาจารย์ สุชาติ วงศ์สุวรรณ ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูล ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งกรุณาให้และให้พิมพ์เอกสารด้วย

ขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทุกแห่งที่ผู้วิจัยได้ไปใช้บริการค้นคว้าเอกสาร โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ห้องสมุดศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ ที่ให้บริการด้วยไมตรีจิตอันดียิ่ง

ท้ายสุดนี้ขอขอบคุณเพื่อน ๆ และญาติมิตรทุกคนที่ได้ช่วยเหลือ และคอยไต่ถามด้วยความห่วงใย โดยเฉพาะคุณสิริวัฒน์ ลายกนก ที่ได้ช่วยคัดลอกต้นฉบับวิทยานิพนธ์ให้ คุณชวลี ชัชวาลกิจ และอาจารย์ สุรภีพรรณ อุไรเลิศ แห่งภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ช่วยแปลบทคัดย่อให้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย .....

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ .....

กติการวมประกาศ .....

สารบัญตาราง .....

บทที่

1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
	ขอบเขตของการวิจัย	8
	ข้อจำกัดของการวิจัย	8
	วิธีดำเนินการวิจัย	8
	ค่าจำกัดความในการวิจัย	9
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
	การเสนอผลการวิจัย	11
2	พัฒนาการของหลักสูตรและจุดประสงค์วิชาภาษาไทย	11
	หลักสูตรก่อนสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง	13
	- หลักสูตรวิชาภาษาไทยเมื่ออิงแบบเรียนเป็นหลัก	13
	- หลักสูตรวิชาภาษาไทยเมื่อรวมเป็นหมวดวิชา	20
	หลักสูตรวิชาภาษาไทยหลังสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง	23
	โฉมหน้าของหลักสูตรใหม่	39

3	พัฒนาการของกระบวนการเรียนการสอนภาษาไทย	48
	การสอนภาษาไทยก่อนมีประมวลการสอน	49
	การสอนภาษาไทยตามประมวลการสอน พ.ศ. 2480	54
	การสอนภาษาไทย พ.ศ. 2490 - 2503	56
	การสอนภาษาไทย พ.ศ. 2503 - 2521	58
	การสอนภาษาไทยในปัจจุบัน	62
	- การสอนแบบทักษะสัมพันธ์	62
	- การสอนโดยจุดประสงค์	68
4	พัฒนาการของแบบเรียนภาษาไทย	78
	แบบเรียนภาษาไทยในยุคเริ่มแรกเมื่อหลักสูตรอิงแบบเรียนเป็นหลัก	79
	- แบบเรียนทางภาษา	81
	- แบบเรียนส่งเสริมการอ่าน	91
	แบบเรียนภาษาไทยยุคกลางเมื่อวิชาภาษาไทยรวมเป็นหมวดวิชา	94
	- แบบเรียนทางวรรณคดี	96
	- แบบเรียนทางภาษา	110
	แบบเรียนภาษาไทยยุคปัจจุบัน	114
5	พัฒนาการของการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรวิชาภาษาไทย	120
	การวัดและประเมินผลตามหลักสูตรก่อนสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง ...	120
	- การไล่นั่งชื่อตามแบบวิธีหลวง	120
	- การวัดผลตามพระราชบัญญัติการสอนวิชา พ.ศ. 2433	122
	- การวัดผลตามข้อบังคับสำหรับการสอบไล่ ร.ศ. 120	124
	- การวัดผลตามหลักสูตรหลวง พ.ศ. 2456	126
	- การวัดผลตามหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา พ.ศ. 2471	127
	การวัดและประเมินผลตามหลักสูตรหลังสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง ...	129

- การประเมินผลตามประมวลศึกษาพิเศษ ภาค 2 ระเบียบ	
การสอบความรู้นักเรียน พ.ศ. 2480	129
- การประเมินผลตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการ	
วัดผลการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสามัญ พ.ศ. 2505 และมัธยมศึกษา	
ตอนปลายสายสามัญ พ.ศ. 2506	133
- การประเมินผลตามหลักสูตรปัจจุบัน	137
6 สรุปผลของการวิจัย และขอเสนอแนะ	144
บรรณานุกรม	158
ภาคผนวก	
ก เอกสารการวัดและประเมินผลในรัชกาลที่ 5	173
ข วิธีการสอนภาษาไทยในปัจจุบัน	188
ค ประมวลการสอบ พ.ศ. 2480	206
ง หลักการวินิจฉัยการให้คะแนน	223
จ แรงจูงใจเรื่องหนังสือเรียน	229
ประวัติผู้เขียน	238

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	วิชาและเวลาเรียนตามหลักสูตรมอชสามัญชั้นค่าและชั้นสูง..... 12
2	รายวิชาอยู่ในหลักสูตรวิชาภาษาไทย พ.ศ. 2438 16
3	รายวิชาและเนื้อหาของหลักสูตรวิชาภาษาไทย ร.ศ. 124 18
4	พัฒนาการของหลักสูตรวิชาภาษาไทยเมื่อรวมเป็นหมวดวิชา 22
5	อัตราเวลาเรียนวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมต้น หลักสูตร พ.ศ. 2480 25
6	อัตราเวลาเรียนวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมปลาย หลักสูตร พ.ศ. 2480..... 26
7	อัตราเวลาเรียนหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา พ.ศ. 2491 30
8	รายการและความมุ่งหมายของหลักสูตรภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2493 33
9	รายการและความมุ่งหมายของหลักสูตรภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2493 35
10	รายการที่ทองสอนเปรียบเทียบระหว่างหลักสูตร พ.ศ. 2480 และ พ.ศ. 2493..... 37
11	ลำดับขั้นตอนของการสอนโดยจุดประสงค์ 71
12	ชนิดของสมรรถภาพการเรียนรู้ 74
13	อัตราเวลาและคะแนนสอบชั้นเตรียมอุดมศึกษา พ.ศ. 2498 133
14	อัตราส่วนของคะแนนงานระหว่างปีและคะแนนสอบปลายปี พ.ศ. 2506 134
15	อัตราเวลาและคะแนนสอบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พ.ศ. 2506 136
16	แนวการประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ท 504 140
17	การบันทึกคะแนนการผ่านจุดประสงค์ 141

ตารางที่

ท
หน้า

18	เปรียบเทียบเนื้อหาวิชาในหลักสูตร พ.ศ. 2438 และ พ.ศ. 2448	145
19	เปรียบเทียบเนื้อหาวิชาในหลักสูตร พ.ศ. 2480 และ พ.ศ. 2493	147
20	เปรียบเทียบเนื้อหาวิชาในหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา พ.ศ. 2491 และ พ.ศ. 2498	148
21	รายชื่อหนังสือแบบเรียนที่ปรากฏในหลักสูตรยุคที่อิงแบบเรียนเป็นหลัก.....	153

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย